

Fények a határon

Különleges élmény az országhatáron élni. Leginkább azért, mert itt mindig történik valami. A falusi csendet és idillt rendszerint megtörik a hírek a – helyi csürrökben és a soproni garázsokban élő – feketemunkásokról, a gőzörelv keresett vagy éppen kézre került embercsempészbándákról, az innen-onnan eltűnt mezőgazdasági gépekről, avagy a BMW és Audi típusú járművek el tulajdonítására szakosodott maffiákról.

Aztán meg olyanról is csak a határ környékén lehet hallani, hogy nemzetközi pénzen elkészülnek országokot összekötő utak, amelyekre a helyiek – a fent vázolt okok egyikét vagy másikat mérlegelve – nem értékelnek kellőképpen, ezért gondolnak egyet, és kiteszik az országhatárra a behajtani tilos táblát. Az iskolákban pedig szinte hetente új gyerekarckok tűnnek fel, amelyek aztán a „sógoroknál” végezhető szezonális munka és az éppen aktuális munkaerőpiac függvényében egyik napról a másikra el is tűnnek.

Öt, Sopron környékén eltöltött év után is napról napra el-elsodálkozom azon, hogy az utcára kilépve, aztán meg a templomba vagy éppen a helyiek házaiba belépve nem tudom, hogy magyarul, németül vagy „osztrákul” szólnak-e hozzám.

Különleges élmény az osztrák–magyar határ egy olyan falujában élni, amelyre még a berlini barátaim is azt mondták néhány nap után, hogy ez nem falu, hanem sokkalta inkább „multikulti” városa emlékeztető, meghatározhatatlan jellegű település.

Különleges élmény az országhatáron élni. Karácsony körül meg pláne, mert a „multikulti” jelleg az ünnep előtt mindig elvág, és bár a soknyelvűség megmarad, de a falu azzá lesz ismét, ami évszázadokat át volt, és ami lenne ma is, ha annak idején

nem itt húzzák meg a határt. A feketemunkások hazamennek, a behajtani tilos táblákat megfordítják, és még az ember- és autócsempésztől sem hallani jó két héten át. Az al-máriumból pedig előkerülnek a gót betűs karácsonyi liturgiák, a régi receptek, és készülődik a falu az ünnepre. Úgy, ahogyan a régié is tettek.

Az ünnepi készülődés nem túl régi, de talán legszebb mozzanata a határ ünnepelt nemzetközi „kiskarácsony”. Minden évben december 22-én a határ menti települések (Ágfalva, Lépesfalva, azaz Loipersbach im

Burgenland, Somfalva, vagyis Schattendorf és Sopronbánfalva) lakói ki vonulnak az Ágfalvát Lépesfalvával összekötő Békéhidhoz, raknak egy jó nagy tüzet, meggyújtanak több száz méceszt, és fáklyákkal a kezükben együtt imádkoznak és énekelnek.

Néhány éve még géppuskás határőrök jelenlétében tették ezt: osztrákok a határ túlsó, a magyarok pedig az innenső oldalán. Az utóbbi években (Magyarországnak a schengeni övezetbe való csatlakozása

óta) a kétnyelvű áhítat után forralt bór és puncs is kerül az asztalra. A határ menti együttélés után ki-ki hazavihet egy lángocskát a méces-tartójában, de viszik belőle a határ menti templomok szentesi oltárára is, onnan pedig a karácsonyi után meglátogatott betegek otthonaiba.

Az alkalmom a „békélang” (Friedenslicht) nevet viseli, amely a Bet-lehemből Európa számos településén ünnepélyes keretek között körbevitt lángról kapta a nevét.

Eppen tíz éve lesz idén, hogy a széllel bélelt országhatáron először

gyűltek össze az adventi csendre, a karácsony előtti megállásra és a találgatás örömeire vágó magyarok, magyarországi németek és osztrákok. Különleges élmény az országhatáron élni. Karácsonyi időben külön-külön.

(A *békélang* meggyújtására adventi negyedik vasárnapján, december 22-én, 16 órakor kerül sor az *ágfalvi-lépesfalvi határátelkölél*. Szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt!)
■ HEINRICH ESZTER

AZ INKARNÁCIÓ ÜNNEPE: A SZÉGYENKEZŐ EMBER MEGVÁLTA SZÉGYENÉTŐL

Magamba bújtam volna...

■ OROSZ GÁBOR VIKTOR

„Hiányod átjár, mint huzat a házon. / Mondk, – távozzon tőlem a félelem” – írja *József Attila Gyermekké tétel* című szerelmes versében, majd így folytatja: „magamba bújtam volna, nem lehet – / alattam kő és üresség fölöttem.”

A bűneset után bekövetkezett változás a különbözőség felismeréséhez vezetett, amely először kifejezetten a meztelenség által megjelenő nemi eltérésben volt látható. A jó és a rossz megkülönböztetése – jóval mielőtt apró morális hibákról szó lenne – a különbözőség ismerete, amely a nemiségben is megmutatkozik. Ekkor tőrszínre a félelem, hogy a differencia áthidalhatatlan és leküzdhetetlen. Az első emberpár kapcsolata egymással és Istennel többé nem választható el a különbözőség radikális ismeretétől.

A testi különbözőség miatti szégyen az emberiség egyik legősibb tapasztalata. *Martha Nussbaum* szerint a gyermek a felnőttéhez hasonlítva önmagát szégyent érez tökéletlenség miatt, majd azt is hozzáteszi az amerikai filozófus, hogy „valószínűleg a saját meztelenség átéléséből fakadó primitív szégyenérzet az emocionális élet alapvető és univerzális jellegzetessége.”

Az első emberpár történetében kifejeződő szégyenérzet az ember tökéletlenségének és mulandóságának általános tapasztalatát jeleníti meg. *Klaas Huizing* ebben a primitív szégyenérzetben látja meg a morális gondolkodásunk gyökerét, amikor egyszerűen így fogalmaz: „jó = boldog személyes kapcsolatokkal átszőtt élet; rossz = kiesni a személyes kapcsolat teljességéből, elszigetelten, magányosan, valódi kapcsolatok nélkül élni.” Hiszen ebből következik a tökéletlen igénye a tökéletességre.

A különbözőség tökéletlenségként mutatkozik.

A testiség esztétikai észlelése Ádám és Éva esetében megelőzi a vele való morális bánásmódot, az eltakarást. Az „eltakarás” az észlelést követő felismerés tette, nem csupán a másságból következő szégyen leplezése, hanem a világi kultúra első „szépségeti beavatkozása”, a „slow fashion” mint örök darab, amelyet az elfogadottság igénye ébreszt és alakít. Amennyiben a morális jó a boldog kapcsolatok megvalósulása, akkor a testiség egyéni és társas elfogadása annak feltételének bizonyul.

Az elfogadottság igénye azonban mindig feltételezi a másik jelenlétét. Az éden kertjén kívüli kapcsolat nem lehet teljes, szégyen nélküli, éppen ezért a megismerés mindig „a differencia” megszüntetésére törekszik. A szexualitás által nyújtott örömből ez pillanatokra valósulhat meg. A szégyen egy indulat, amely nem a jóra és rosszra osztott világ miatt jön létre, hanem a saját viselkedés és a másik közötti különbözőség fájdalmas tudatosulásaként. A narcisztikus paracisomi idill fel-feljeleli momentum, ám nem aeternum. Az ember képtelen önmagába bújva a különbözőség leküzdésére.

Hasonlóképpen vélekedik *Jean-Paul Sartre*, aki szerint a szégyen nem önreflexió következménye, hanem feltételezi a másik jelenlétét, a másik előtti szégyent akként, ahogyan az énem a másik számára megjelenik:

„Látom magamat, mert valaki lát.” A másik sajátosan látja az egyént, erről felvilágosítja őt, aminek következtében szégyenérzetet kelt benne éppen a külső perspektíva miatt. A másikban kialakult és visszatükrözött kép a saját „testiségévé tudatosul” a szégyenkezőnek: „A szégyen a »pour-soi«-ból való kizuhanás és részesedés a testiség objektivitásában.”

A szégyen a másik arcán pillantható meg. „A másvalaki tehát mindele előtt az a lény, akinek számára én tárgyban volt látható. A jó és a rossz megkülönböztetése – jóval mielőtt apró morális hibákról szó lenne – a különbözőség ismerete, amely a nemiségben is megmutatkozik. Ekkor tőrszínre a félelem, hogy a differencia áthidalhatatlan és leküzdhetetlen. Az első emberpár kapcsolata egymással és Istennel többé nem választható el a különbözőség radikális ismeretétől.

A szégyentől, amely az önbekijáratás következménye, különböző a megszégyenítés, amely a szégyent előhívja. „Valakit nyilvánosan megszégyeníteni olyan, mint a vérontás” – olvasható a *Talmudban*. A megszégyenítés egymással és Istennel többé nem választható el a különbözőség radikális ismeretétől. A testi különbözőség miatti szégyen az emberiség egyik legősibb tapasztalata. *Martha Nussbaum* szerint a gyermek a felnőttéhez hasonlítva önmagát szégyent érez tökéletlenség miatt, majd azt is hozzáteszi az amerikai filozófus, hogy „valószínűleg a saját meztelenség átéléséből fakadó primitív szégyenérzet az emocionális élet alapvető és univerzális jellegzetessége.”

A Biblia az érzetek észlelésének az iskolája, a transzcendenshez a tapasztalhatóságon át lehet eljutni, csak késsel (ha egyáltalán) a gondolkodással. A szemünk előttest Krisztus alakja – ahogyan Pál apostol fogalmaz – olyan „esztétikai evidencia”, amely az olvasónak és az ige hallgatójának újításához vezet.

Paul Tillich szerint a művészet három dolgot tesz az emberrel: kifejezi, átalakítja, elővetelzi valódi létét. Kifejezi az ember félelmét a valóságtól, amelyet leleplez. Átalakítja a hagyományos valóságot, hogy így hatalmat adjon neki, valamint kifejezése juttatja ön maga megvalósulásának lehetőséget: a valódi lét lehetőségeit elővetelzi. Mert el vagyunk

választva attól, ami valóságos tárgya feltétlenül vagyunknak: létünk alapjától és értelmétől. Ideiglenesen szekularis vágyak vonzanak, olyan vágyak, amelyek életünket kitöltik, akkor is, ha tudjuk, hogy egy szempillantás alatt eltűnhetnek, és végül kétségelentlén így is fog történni.

A karácsony, az inkarnáció ünnepe a szégyenkező ember megváltása szégyenétől, Jézus azonosulása az emberléttel, egyévé válik. Krisztusban való új születésünket pedig számomra ugyancsak *József Attila* idézett szerelmes versének utolsó sorai fejezik ki a legköltoőbbben, 2013 karácsonyán a leginkább: „Sok ember él, ki érzéketlen, mint én, / kinek szeméből mégis könny ered. / Nagyon szeretlek, hisz magamat szintén / nagyon meg tudtam szeretni veled.”

A szerző az Evangelikus Hittudományi Egyetem docense

Miért van szükségünk karácsonyra?

A cím szeretné az olvasót szeretettel arra indítani, hogy a kérdésre ki-ki válaszoljon, gondolkodásba, hite, elképzelése, világnézet szerinti feleljen, és így rendezze be a karácsonyi ünnepkör saját életére szabott szféráját. Ezt a szabadságot az az Úr biztosítja nekünk, akinek a szeretetéről a Szentírás tesz bizonyosságot.

Ennek értelmében egyes szám első személyben kell a kérdést feltennünk: miért van szükségem karácsonyra? S az a fájdalommal lehetséges is felmerül, hogy esetleg valakinek a lelkéből a kétségbeesés szülte lázadó, zúgóldó tagadás szakad ki: miért is kényszerít engem a világ karácsonyozni, amikor beteg vagyok, magányos, elesett, elhagyott, megvetett, anyagi gondokkal küzdő, kiszolgáltatott, éhez, bánatos és elkeseredett, életunt és depressziós?

Súlyos kontraszt ez a szentírás (isten) ígéret és a látható, érzékelhető emberi valóság között. Megszólal karácsonykor az Isten szeretetének szava (az Ige testté lett), és emberek milliói éheznek a szeretetet.

Miért ez a fájdalom diszcrepancia? Csillógó városi (vagy falusi) környezet kábit bennünket: villognak a színes égők, tarka kavalkád a főtéren, árúsok kínálják a portékákat áfás felárral és sokat ígér reklámmal, a pénztárcájukat gondosan vizsgáló vásárlók pedig előre állítják a forintokat, és gondosan mérlegelik az ajándékok és a karácsonyfa nagyságát, hogy még a terített asztalra is jusson valami izletes falat.

Lehet, hogy nem ez a karácsony? Lehetséges, hogy a világ nem szabódhat meg a mammon diktatúráj-

tól? Kiszolgáltatott rabszolgaként egyre-másra aggódalmasan nyúlunk a pénztárcánkhoz, vagy lessük a bankszámlánk egyenlegét. Egyre több pulnált vagy boldogulunk meg komolyan mérlegelve, hogy optimális legyen a karácsonyi gazdálkodásunk; de lehet, hogy nem ez a karácsony?

Ha a mammon diktatúráját nem változtathatom meg, nem lehetséges-e, hogy a saját életemben palotaforradalmat csináljak, és elkezdem azt keresni, ami az Isten eredeti számdéka lehetett a karácsonnyal? Vagyis azzal, hogy elküldte a Fiát ebbe a kifiamodott világba. Miért küldte el Isten a Fiát?

Ha figyelmesen olvassuk a bibliai beszámolókat a karácsonyi eseményről, megdöbbenve fedezünk fel az eredeti, a bibliai és a világi karácsony közötti végtelen távolságot. Isten az emberiséget megajándékozta kitapintható szeretetével, kegyelmével, az ember pedig lázasan küzd az ajándékozás kényszerével, pánikszzerűen rohagál boltról boltra venni valamit, mert muszáj.

Az eredeti karácsony értelme a tisztá és önzetlen, áldozatkész szeretet felbukkanása a szenvedő emberek között, mi pedig görcsösen erőlködve akarjuk a szeretetünket aggodva vásárolni ajándékokban tárgyasítani. Isten szeretetének szava megtestesült a Fiában, Jézus Krisztusban, mi pedig forintok, eurók, dollárok, márkák s egyébek segítségével akarjuk elmagogni a szeretetünket. Hát ez a karácsony? Miért küldte el Isten a Fiát?

Ráadásul még az eredeti születéstörténet is a pénzügyi eszköztelenség-

ről beszél. Nem illatos kozmetikai szalon volt a betlehemi istálló, a jászlát sem parfümmentes lengte körül, és az újszülött ruházatát is csak a szükséges szintjén tudták biztosítani. Nem vonatkozott az Isten Fia születésekor nélkülözni a földi jólét és luxus eszközeit, mégis egészen más fényben kezdett ragogni a világ a pásztorok számára, és páratlan, történelemformáló valóság született, amely hatással lehet bárkire, akinek megnyílik a szeme, és túllát a vaktó reklámfényekben, mert mennyei világosság ragyog fel neki.

Miért van szükségünk karácsonyra? Ahogy nagyon nagy szükségünk van a testi (fizikai) látásunkra, és meg is teszünk érte mindent, ugyanúgy életbe vágó szükségünk van a lelki (szellemi) látásra, mert különben iszonyatos szegénységben tengetjük életünket. Vagyis ezért is meg kell tennünk mindent.

Adjunk hátal Istennek (és szemorvosainknak), ha jó a testi szemünk látása, de könnyörögünk az Úrhoz, hogy lelki-szemleli látást is adjon, mert csak így vagyoghat fel számunkra a karácsony titka.

S így a szeretet már nem kötelező ünnepi gyakorlat lesz, hanem boldog valóság, az ajándékozás nem pénztárcafüggetlenség, hanem örömszerzés, és a családi béke több lesz mint felszínes, ideiglenes fegyverszünet, és valami egészen másféle melegség ömlik szét a lelkünkben, és ezt sugározhatjuk mások felé is.

S akkor már értjük, hogy miért van szükségünk karácsonyra, miért van szükségünk Jézus születésére.

■ RIBÁR JÁNOS